

Utvärdering av arbetsplatsprogram hos BPA Måleri och Golv, avdelning golvbeläggning

Kontaktperson:	Carlolof Borgudd, BPA Måleri & Golv AB, tel: 08-709 38 00
Arbetslivsfondens handläggare:	Johanna Hammarström
Skribent:	Håkan From
Sammanfattning:	Syftet med detta projekt var huvudsakligen att fortsätta samt utvidga arbetsmiljöarbetet inom BPA Golv. Detta skedde genom en initial enkätundersökning bland de anställda för att identifiera / analysera företagets nuvarande och framtida arbetsmiljöarbete. Bland annat utifrån dessa svar genomfördes utbildning, förebyggande rehabilitering samt förändring av golvläggarnas arbetsteknik. Rehabilitering av långtidssjuka ingick även i programmet.

Bakgrund

Bland golvläggare är belastningsskador den helt dominerande orsaken till långa sjukskrivningar och förtidspensioneringar. Några av de grundläggande problemen är exempelvis att golvläggaren tillbringar stor del av sin arbetstid krypande på knä samt att denne i övrigt genomför en stor mängd tunga lyft och transporter.

År 1988 gjorde man en jämförelse mellan olika yrkesgrupper, där byggnadsarbetarna intog en särställning och där den mest utsatta yrkesgruppen var golvläggare. Utredningen visar att 16,7% av golvläggarna får en arbetsskada godkänd per år!

BPA Golv utför alla typer av arbeten inom golvbranschen, dvs nyproduktion, ombyggnad/renovering samt underhåll. De

anställda arbetar således i vitt skilda miljöer och arbetsmiljöproblemen inom företaget styrs i stor utsträckning av den verksamhet som skall bedrivas i byggnaden. Möjligheterna för BPA Golv att påverka eller styra produktionsmetoderna och produktval är således hårt knutet till respektive objekt.

Syfte

Det huvudsakliga syftet med arbetsplatsprogrammet har varit att fortsätta samt utvidga arbetet med arbetsmiljön vid BPA Golv.

Genomförande

BPA Måleri och Golv, golvavdelningarna, mellersta regionen, beslutade sig för att genomföra ett arbetsplatsprogram för att förbättra arbetsmiljön för sina 150

anställda. I praktiken omfattade det avdelningarna Märsta, Solna, Södertälje, Eskilstuna, Västerås, Örebro samt Eliassons Måleri och Golv. Detta blev med Arbetslivsfondens bidrag möjligt.

Målsättningarna med arbetsplatsprogrammet har varit:

- Att behålla den förhållandevis låga nivån på korttidssjukfrånvaron och att halvera långtidssjukfrånvaron.
- Att minska risken för framtida utslagning genom förebyggande rehabilitering av de anställda och därmed reducera frekvensen förtidspensioneringar p g a arbetsskada.
- Att rehabilitera personer som är långtidssjukskrivna på grund av arbetsskada, så att de kan återgå till produktionen.
- Att genom ökad utbildning och en förändrad arbetsplatsorganisation öka motivationen och trivseln med arbetsuppgifterna bland både tjänstemän och yrkesarbetare.
- Att minska personalomsättningen från 31% till 20%.
- Att förbättra kommunikationen på alla nivåer inom BPA Golv.
- Att genom utbildning "Från krypande till stående" ändra golvläggarnas arbetsteknik.
- Att genom instruktör ändra golvläggarnas arbetsteknik.

Arbetsplatsprogrammet omfattade fyra delar:

1. Utveckling av arbetsplatsorganisationen och produktionsmetoderna

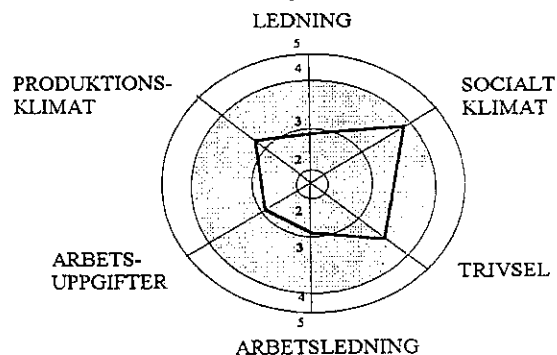
Då det förekommer en skiftande karaktär på arbetet hos BPA Golv, har syftet varit att utveckla arbetsplatsorganisationen så att en ökad arbetsrotation kan uppnås samt att använda mer välplanerade produktionsmetoder. Genom att ge de anställda mer ansvar och delaktighet i respektive projekt, vilket leder till ökad

motivation och engagemang, kan man öka företagets lönsamhet och produktivitet.

Grunden i arbetsplatsprogrammet har varit den av BELAB utvecklade Q-analysen, som fungerar som ett analysinstrument för företagets nuvarande och framtida arbetsmiljöarbete.

Q-analysen, som utfördes av BELAB, innehöll 70 frågor varav 64 skulle besvaras med kryssmarkeringar. Frågeformuläret besvaras av all personal och ger en bild av hur personalen uppfattar företagets ledning och arbetsledning, dess sociala klimat och produktionsklimat samt arbetsuppgifter och trivsel. Arbetsledning och tjänstemän fick en omfattande information om Q-analysen, för att de sedan skulle kunna vidarebefordra informationen till sina medarbetare. Arbetsledningen och tjänstemännen fick även ansvara för att frågeformulären lämnades in.

Att föra ut informationen via arbetsledning och tjänstemän anser man har givit ett positivt utfall vad gäller svarsfrekvensen. Svaren databearbetades, sammanställdes och redovisades avdelningsvis genom att framställa resultatet i jämförbara grafer.

Figur 1 Exempel på en sammanställande graf som resultatet presenteras i. Varje huvudrubrik bryts sedan ner egna grafer.

2. Förebyggande rehabilitering

För att förhindra långtidssjukskrivningar och arbetsskador har samtliga, dvs 107 golvläggare genomgått en förebyggande rehabilitering via 3-dagars kursen "Från krypande till stående". De anställda har

blivit utbildade både teoretiskt och praktiskt inom fysiologi, anatomi och motion.

De teoretiska avsnitten i kursen, vilka utgjorde ca 1/3 av tiden, har avhandlat arbetsfysiologi, fysiologiska träningsmetoder, näringslära samt maskin- och verktygskunskap. De praktiska utbildningsmomenten har haft som mål att visa vilka hjälpmedel som finns för stående mattläggning samt att lära ut hur man arbetar med dessa. Golvläggarna har fått träna att arbeta med hjälpmedlen under överinseende av instruktör. Det har varit viktigt med träningen, då golvläggarna arbetar med s k rakt ackord. Man är inte alltid motiverad att tillämpa nya arbetsmetoder under ordinärt ackordsarbete eftersom effekten kan bli en lönesänkning.

Golvläggarna har även fått utbildning i systematisk fysisk träning för att undvika besvär som orsakas av arbetet. Man diskuterade olika former av motion och jämförelser mellan hur ofta man motionerade. En del av kursen bestod av information om och övningar för uppvärmning. Olika ryggproblem diskuterades och det förevisades ett ryggprogram. Det är ett uppvärmningsprogram som både kan användas hemma och på jobbet.

Begreppet stress diskuterades och olika metoder och möjligheter att komma till rätta med det.

Kursen avslutades med att fylla i en blankett för kursutvärdering. Ytterligare en enkät skickades ut en tid efter det att kursen hade genomförts. Avsikten var då att få reda på i vilken omfattning och på vilket sätt som kursen påverkat golvläggarnas arbetssätt.

3. Rehabilitering av långtidssjuka

Målgruppen för rehabilitering av långtidssjuka är anställda som har arbetat mindre än 1 200 timmar det senaste året

samt att orsaken till frånvaron är rehabiliteringsbar. Man har för avsikt att under 1994 komma igång med rehabilitering av 10 golvläggare. Därför finns det ännu inte någon utvärdering av denna del av programmet.

4. Förändring av golvläggarnas arbetsteknik

Orsaken till den höga frekvensen av arbetsjukdomar inom golvläggaryrket grundar sig på dels hanteringen av golvmattor, dels att man tillbringar en stor del av arbetstiden krypande på knä. En enkel lösning vore att utföra så mycket som möjligt av arbetet stående och att använda hjälpmedel. Det finns numera ett flertal enkla hjälpmedel, men de har svårt att få acceptans eftersom golvläggarna är så inarbetade i sitt gamla arbetssätt och att den nya arbetstekniken initialt kan tyckas gå långsammare än den traditionella.

Resultat

De övergripande resultaten från Q-analysen visar att huvuddelen av de anställda anser att BPA Golv är ett bra företag att vara anställd vid. Dock kan man utläsa att Örebro-avdelningen fungerar bäst på alla plan och att skillnaderna mot övriga avdelningar är tydliga. Man har hittills inte analyserat varför det förhåller sig på detta vis, men man får om möjligt dra nytta av dessa erfarenheter och försöka utveckla övriga avdelningar åt samma håll.

Av blankettuppföljningen till kursen "Från krypande till stående" kan man utläsa följande resultat:

- Knappt 70% av golvläggarna har "egna" verktyg för stående arbete.
- Drygt hälften av golvläggarna motionerar regelbundet, men en fjärdedel av golvläggarna anser att kursen påverkat deras beteende.
- Ca 86% av golvläggarna är oroad över yrkets påverkan på den egna kroppen.

- Närmare 70% av golvläggarna använder hjälpmedel/verktyg för att underlätta arbetet.
- Knappt en fjärdedel av golvläggarna anser att produktionskapaciteten minskar vid stående arbete.

Personalomsättningen har man lyckats få ner till nästan det målsatta, 20%! Man har dock gjort stora förändringar i organisationen och företagsstrukturen, vilket kan medföra att denna siffra kan vara något oviss.

Sjukfrånvarons resultat är svåra att bedöma ur tre aspekter, nämligen:

1. BPA Golv har för sjukfrånvaron använt sig av siffror från 1990. Fram till 1992, då arbetsplatsprogrammet startade, har antalet anställda förändrats en hel del.

2. Uppdelningen mellan olika avdelningar har förändrats, då vissa har slagits samman eller lagts ned.
3. Definitionen kort- respektive långtidssjukskriven skiljer sig åt mellan de två jämförande tidpunkterna. Korttidssjukskriven definieras innan arbetsplatsprogrammets start som "sjukskriven kortare tid än 1 månad", men vid arbetsplatsprogrammets slut definieras det som "kortare tid än 14 dagar". Detta kan vara en bidragande orsak till att korttidsfrånvaron har sjunkit under perioden.

Det kan trots vissa osäkerheter konstateras att korttidssjukfrånvaron verkar ha minskat drastiskt. För samtliga anställda har korttidssjukfrånvaron minskat med 3%, där den inbördes fördelningen mellan åldrarna ser ut enligt nedanstående tabell:

Ålder	< 20 år	21-30 år	31-50 år	> 51 år
Innan genomfört arbetsplatsprogram	10 %	8 %	9 %	9 %
Efter genomfört arbetsplatsprogram	3 %	4 %	5 %	4 %

Tabell 1 Procentuell fördelning av korttidssjukfrånvaron innan, respektive efter genomfört arbetsplatsprogram.

Eftersom inga rehabiliteringsåtgärder ännu har genomförts vad gäller långtidssjukskrivna, är det kanske inte så konstigt att den delen fortfarande är relativt hög.

Ålder	< 20 år	21-30 år	31-50 år	> 51 år
Innan genomfört arbetsplatsprogram	6 %	13 %	36 %	25 %
Efter genomfört arbetsplatsprogram	4 %	11 %	27 %	29 %

Tabell 2 Procentuell fördelning av långtidssjukskrivna innan, respektive efter genomfört arbetsplatsprogram.

Man har delvis kunnat genomföra de målsättningar som sattes upp. Utbildningen "Från krypande till stående" har genomförts fullt ut på ett mycket lyckat sätt. Rehabiliteringen av långtidssjukskrivna har inte genomförts fullt ut. De kostnadsbesparingar man önskar uppnå efter genomfört arbetsplatsprogram har man ännu inte kunnat utvärdera eftersom rehabiliteringsåtgärderna inte har genomförts fullständigt.

Juni 1995   ISSN 1104-6449